

RECENZJA POPRAWIONEJ WERSJI ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
pt. *Discourse of Professional Mediation for Conflict Resolution*
(*Dyskurs profesjonalnej mediacji w celu rozwiązywania konfliktu*)
autorstwa Pani mgr Katarzyny Oberdy
przygotowanej pod kierunkiem Pani prof. dr hab. Iriny Oukhvanovej
(Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Jana Kochanowskiego
w Kielcach)

W recenzji pierwotnej wersji rozprawy doktorskiej Pani mgr Katarzyny Oberdy (9.12.2024 r.) zasugerowałam skierowanie tekstu do poprawy między innymi z następujących powodów:

- Tytuł jest nieadekwatny do treści, szczególnie jeżeli weźmiemy pod uwagę rozdziały badawcze.
- Brakuje równowagi między częścią teoretyczną a badawczą – ta pierwsza jest zbyt mocno rozbudowana.
- W części teoretycznej rozprawy Autorka porusza zbyt dużo zagadnień z różnych dyscyplin naukowych, które okazują się nieprzydatne w analizie materiału badawczego.
- Niektóre podejścia teoretyczne zostały nieadekwatnie wykorzystane w analizie materiału badawczego.
- Autorka poświęca za mało uwagi teoriom językoznawczym, szczególnie teorii aktów mowy.
- Materiał badawczy jest niezwykle skromny – stanowi go symulacja jednej rozmowy mediatora z rodzicami na temat opieki nad dziećmi (3182 słów, mieszczące się na niecałych 7 stronach).

- Materiał badawczy jest jedynie symulacją rozmowy, a nie autentyczną rozmową (tu jednak przyznałam, że ze względów etycznych nie byłoby nawet wskazane gromadzenie i badanie autentycznych rozmów między mediatorem a rozstającymi się osobami, tym bardziej, że tematem rozmowy była opieka nad dziećmi).
- Autorka wielokrotnie parafrazuje materiał badawczy zamiast przeprowadzić jego analizę.
- Zauważalne są błędy merytoryczne w analizie.

W związku z tymi zastrzeżeniami zaproponowałam między innymi:

- zmianę tytułu rozprawy – z doprecyzowaniem, że chodzi bardziej o strategię stosowane w mediacji;
- zmianę pytań badawczych;
- wyeliminowanie fragmentów zawierających opisy teorii, które nie są przydatne w analizie materiału badawczego;
- szersze uwzględnienie prac z zakresu pragmatyki językowej (szczególnie badających akty mowy);
- znaczne rozszerzenie materiału badawczego o inne symulacje rozmów z zakresu mediacji rodzinnej;
- przy odpowiednio dużej objętości materiału badawczego przeprowadzenie badań ilościowych (korpusowych), które pozwoliłyby między innymi ocenić, na ile stosowane środki językowe są uniwersalne;
- usunięcie powtórzeń, uporządkowanie chaotycznych fragmentów;
- zredukowanie objętości zasadniczej części rozprawy.

Doktorantka nie wprowadziła wszystkich z wyżej przedstawionych zmian, m.in. tytuł pozostał ten sam. Zmiana tytułu byłaby korzystna chociażby ze względu na analizowany materiał. Przypuszczam jednak, że nie można było dokonać tej modyfikacji z powodów proceduralnych.

Chociaż Doktorantka przeprowadziła badania interdyscyplinarne, wiodącą dyscypliną w rozprawie powinno być językoznawstwo. Jeżeli weźmiemy pod uwagę szczegółowe cele pracy, można się zastanawiać, czy zostały sformułowane w ramach tej dyscypliny.

Jeżeli chodzi o wprowadzone zmiany, Autorka między innymi usunęła niektóre zbędne treści z części teoretycznej (choć uważam, że jeszcze zbyt mało zostało zredukowane) i poświęciła więcej uwagi zagadnieniom z zakresu pragmatyki językowej – zarówno w części teoretycznej, jak i badawczej. Również wprowadziła szereg modyfikacji w analizie materiału badawczego, między innymi usuwając powtórzenia i parafrazy fragmentów materiału badawczego.

Jedną z ważniejszych zmian poczynionych przez Doktorantkę jest poszerzenie materiału badawczego. Zdecydowanie zasługuje to na pochwałę, chociaż z pewnymi zastrzeżeniami. Analizowany materiał nadal jest dosyć skromny, ponadto łączy w sobie rozmowy (symulacje) z zakresu mediacji rodzinnych i biznesowych. Tutaj można byłoby się zastanawiać, dlaczego Autorka nie pozostała jedynie przy mediacjach rodzinnych, a zdecydowała się na dodanie materiału z innego obszaru. Oczywiście jednym z uzasadnień jest zamiar przeprowadzenia analizy porównawczej. Jednak nadal można spytać, dlaczego wybrała właśnie obszar biznesu, skoro mediacje służą rozwiązywaniu konfliktów w różnych sferach życia, nie tylko w rodzinnej i biznesowej.

Uznanie budzi również podjęta próba analizy statystycznej, chociaż – znowu ze względu na niewielką objętość materiału badawczego – można zadać co najmniej dwa pytania: (1) czy niewielki rozmiar badanego materiału nie zniekształca otrzymanych wyników i (2) czy uprawnione są uogólnienia (zresztą warto tu odnotować, że Autorka zdaje sobie sprawę z tego, że nie można generalizować, jeżeli używa się do badań materiałów szkoleniowych).

Jak już w poprzedniej recenzji zaznaczyłam, rozprawa została napisana dobrą naukową angielszczyzną (mimo drobnych niedociągnięć i braku precyzji) – co także zasługuje na uznanie.

Z kwestii technicznych należy tu odnotować, że niektóre diagramy nie są czytelne bądź są słabo czytelne, z powodu np. niskiej rozdzielczości w Figure 19 na s. 116,

zbyt małej czcionki w Figure 44 na s. 299 czy w Figure 45 na s. 300). Także trzeba zauważyć używanie w tabelach przecinków zamiast kropek w danych liczbowych przy podawaniu wartości ułamkowych (jest to polska konwencja) – co ciekawe, w omówieniach wyników Autorka zapisuje te dane prawidłowo.

Pomimo pewnych zastrzeżeń przedstawionych powyżej, rozprawa w obecnej formie jest bardziej akceptowalna niż jej pierwotna wersja. Ze względu na to, a także z uwagi na omawiane w rozprawie istotne ze społecznego punktu widzenia kwestie, jakimi są rola mediacji w rozwiązywaniu konfliktów oraz stosowane przez mediatorów strategie językowe, jak również z powodu sporego nakładu pracy i dobrej naukowej angielszczyzny, wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Katarzyny Oberdy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

DS Stanulewicz

dr hab. Danuta Stanulewicz-Skrzypiec, prof. UG

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

pt. *Discourse of Professional Mediation for Conflict Resolution*

(*Dyskurs profesjonalnej mediacji w celu rozwiązywania konfliktu*)

autorstwa Pani mgr Katarzyny Oberdy

Rozprawa doktorska pt. *Discourse of Professional Mediation for Conflict Resolution* (*Dyskurs profesjonalnej mediacji w celu rozwiązywania konfliktu*) została przygotowana przez Panią mgr Katarzynę Oberdę pod kierunkiem Pani dr hab. Iriny Oukhvanovej, na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Rozprawa została ukończona i przesłana do recenzji w drugiej połowie roku 2024.

Rozprawa porusza niezwykle istotne – z społecznego punktu widzenia – zagadnienie, a mianowicie rolę mediacji w rozwiązywaniu konfliktów, w tym przypadku konfliktów rodzinnych.

Rozprawa liczy 394 strony. Składają się na nią następujące części: wstęp, dwa rozdziały teoretyczne, jeden rozdział metodologiczny, dwa rozdziały badawcze, wnioski, streszczenia w języku angielskim i polskim oraz bibliografia, a także pięć aneksów. Zasadniczo struktura rozprawy jest prawidłowa, jednak rozkład i dobór treści w poszczególnych rozdziałach może budzić pewne wątpliwości, o czy będzie mowa poniżej.

Autorka w części teoretycznej przedstawia liczne podejścia stosowane w analizie dyskursu, zaś w części badawczej prezentuje swoje przemyślenia na temat głównego materiału badawczego, który jest nad wyraz skromny – liczy 3182 słów i mieści się na niecałych 7 stronach rozprawy.

Rozprawa została napisana dobrą naukową angielszczyzną, chociaż zdarzają się kolokwializmy.

Rozprawa wymaga dosyć poważnych modyfikacji. Propozycje poprawek przedstawiam poniżej.

1. Część teoretyczna

Jeżeli chodzi o część teoretyczną, Autorka – jak już zasygnalizowałam – ujęła liczne podejścia do dyskursu, co z jednej strony zasługuje na uznanie, ponieważ świadczy o szerokich horyzontach badawczych oraz o orientacji w literaturze przedmiotu. Z drugiej strony jednak nie została zachowana równowaga między częścią teoretyczną a badawczą – szczególnie jeżeli weźmiemy pod uwagę niezwykłą szczupłość materiału badawczego. Jeszcze poważniejszy zarzut jest taki, że niektóre z tych podejść tak naprawdę nie są przydatne w analizie materiału lub zostały wykorzystane w sposób budzący wątpliwości.

Należałoby w związku z tym przedstawić w części teoretycznej rozprawy jedynie te podejścia, do których Autorka nawiąże w zmodyfikowanej analizie. Ponadto w tych rozdziałach warto byłoby wyeliminować chaos, unikając powtórek, cytowania materiału badawczego oraz wątków pobocznych.

2. Materiał badawczy

Jak już wyżej zasygnalizowałam, materiał badawczy jest zbyt skromny. Z powodzeniem można byłoby go przeanalizować w artykule 20-stronicowym, a nie w rozprawie liczącej prawie 400 stron.

Trzeba tu zwrócić uwagę na fakt, że materiał ten stanowi nie autentyczna rozmowa mediatora z rodzicami, a zapis symulacji wykorzystywanej do celów szkoleniowych. Oczywiście w pełni da się uzasadnić – co Autorka czyni – taki dobór materiału badawczego, ponieważ zdobycie zapisu autentycznych mediacji jest niemożliwe z powodów etycznych. Jednakże w związku z dostępnością takiego, a nie innego materiału badawczego, należałoby przeformułować tytuł rozprawy i pytania badawcze, jak również przesunąć środek ciężkości badań.

Naturalnie pewne mechanizmy można ukazać używając relatywnie małej próbki językowej, ale uważam, że decydowanie korzystniej byłoby poszerzyć materiał badawczy, chociażby żeby ocenić, na ile te mechanizmy są uniwersalne, czy można je zaobserwować w symulacjach innych rozmów mediatora ze skonfliktowanymi osobami. Obszerniejszy materiał badawczy pozwoliłby również na przeprowadzenie badań ilościowych. Chociaż Autorka deklaruje, że Jej analizy mają charakter jakościowy, w rozprawie pojawiają się również elementy analizy ilościowej. Przy odpowiednio dużym korpusie można byłoby przeprowadzić oba typy badań, które uzupełniałyby się, dostarczając szerszego obrazu mediacji.

W przytoczonej symulacji rozwodzący się rodzice rozmawiają z mediatorem o opiece nad dziećmi. Warto byłoby przeanalizować alternatywne scenariusze rozmów na ten temat, bo przecież nie wszystkie takie rozmowy toczą się w jednym kierunku, a mediatorzy powinni uczyć się reagować na różne opcje. Można byłoby również uwzględnić alternatywne symulacje rozmów dotyczących innych konfliktów rodzinnych.

3. Tytuł i tematyka rozprawy

W związku z tym, że Doktorantka bada symulacje rozmów, które służą jako materiał szkoleniowy, korzystniej byłoby się skoncentrować na strategiach polecanych mediatorom w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych i – najprawdopodobniej – wykorzystywanych w realnych sytuacjach. Strategie te obejmowałyby m.in. używane

akty mowy, słownictwo, użycie zaimków osobowych, a także przywoływane wartości czy odwoływanie się do uczuć.

Można byłoby również skoncentrować się jedynie na aktach mowy stosowanych przez mediatorów w symulacjach rozmów. W takim przypadku część teoretyczna dotyczyłaby jedynie tego zagadnienia.

W związku z powyższym – w zależności od kierunku zawężenia badań – konieczna byłaby zmiana tytułu rozprawy. Sugerowałabym rezygnację z terminu *dyskurs* i doprecyzowanie w tytule, o jakie konflikty chodzi i zasygnalizowanie, jaki materiał badawczy jest brany pod uwagę.

4. Analiza materiału badawczego

Analiza powinna być przeprowadzona w sposób bardziej zwięzły i zdyscyplinowany. Autorka wielokrotnie powtarza te same fragmenty, jak również parafrazuje fragmenty symulacji zamiast je analizować.

Szczególną uwagę należałoby zwrócić na akty mowy używane w symulacji rozmów. W analizie daje się zauważyć wiele błędów merytorycznych (szczególnie we fragmentach, w których Autorka pisze o aktach perlokucyjnych). Ponadto analiza jest niedokładna – należałoby podać, jaki akt mowy i jego rodzaj pojawia się w jakim miejscu rozmowy; warto byłoby również zbadać strukturę tych wypowiedzi. Należałoby dokładniej zapoznać się z klasycznymi pracami (autorstwa J.L. Austina i J. Searle'a – na których zresztą Autorka się powołuje) oraz z nowszymi publikacjami dotyczącymi aktów mowy, jak również z przykładami analizy poszczególnych aktów mowy, jak i przykładami analizy aktów mowy w tekstach. Tutaj zdecydowanie polecałabym Doktorantce – obok prac językoznawców zagranicznych – publikacje polskich językoznawców zajmujących się pragmatyką językową, m.in. Renaty Grzegorczykowej, Ewy Komorowskiej, Romana Kalisza, Aleksandra Kiklewicza, Michała Posta czy też Artura Czapigi, które świetnie wyjaśniają, czym są akty mowy, jakie są ich klasy i rodzaje, jaka jest ich struktura itp.

Radziłabym również głęboko zastanowić się nad tym, czy wszystkie zaprezentowane analizy – szczególnie te, które parafrazują wypowiedzi – rzeczywiście wnoszą coś nowego do obrazu mediacji, szczególnie z językoznawczego punktu widzenia.

Wracając do wspomnianych wyżej elementów analizy ilościowej, należałoby wyjaśnić dokładniej jej założenia i staranniej ją przeprowadzić.

5. Objętość rozprawy

Jak już sugerują niektóre z powyżej wyartykułowanych uwag, objętość zasadniczej części rozprawy powinna zostać zredukowana. W rozdziałach teoretycznych trzeba byłoby wyeliminować nieprzydatne w poprawionej części analitycznej treści dotyczące różnych teorii dyskursu, poza tym należałoby unikać powtórek oraz parafrazowania materiału badawczego zamiast analizy. Oczywiście dobrze widziany będzie w aneksie poszerzony materiał badawczy.

6. Język rozprawy

Jak już wyżej zaznaczyłam, rozprawa napisana została dobrą angielszczyzną. Należałoby jednak wyeliminować kolokwializmy, których się unika w naukowych tekstach, m.in. *get*.

Reasumując, przedłożona do recenzji praca *Discourse of Professional Mediation for Conflict Resolution (Dyskurs profesjonalnej mediacji w celu rozwiązania konfliktu)* w obecnym kształcie nie spełnia wymagań stawianych rozprawom doktorskim w dyscyplinie językoznawstwo, głównie ze względu na niezwykle skromny materiał badawczy oraz nietrafnie przeprowadzone niektóre analizy. Jednak nie oceniam rozprawy całkiem negatywnie – ze względu na dostrzeżony potencjał, nakład pracy Autorki oraz społeczną istotność tematu, jak również dobrą angielszczyznę. Jestem

Uniwersytet
Gdański

Związek
Uczelni
Fahrenheita

w pełni przekonana, że Doktorantka jest w stanie wyeliminować z rozprawy wspomniane niedociągnięcia.

Biorąc to wszystko pod uwagę, wnioskuję o skierowanie rozprawy Pani mgr Katarzyny Oberdy do poprawy.

dr hab. Danuta Stanulewicz-Skrzypiec, prof. UG